

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)
της 16ης Νοεμβρίου 2000 *

Στην υπόθεση C-297/98 P,

SCA Holding Ltd, με έδρα το Aylesford (Ηνωμένο Βασίλειο), εκπροσωπούμενη από τους J. Pheasant και N. Bromfield, solicitors, με αντικλήτους στο Λουξεμβούργο τους δικηγόρους Loesch & Wolter, 11, rue Goethe,

αναιρεσείουσα,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση αναιρέσεως κατά της αποφάσεως που εξέδωσε στις 14 Μαΐου 1998 το Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (τρίτο πενταμελές τμήμα) στην υπόθεση T-327/94, SCA Holding κατά Επιτροπής (Συλλογή 1998, σ. II-1373), με την οποία ζητείται η εξαφάνιση της αποφάσεως αυτής,

όπου ο έτερος διάδικος είναι η

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους J. Currell, νομικό σύμβουλο, και R. Lyal, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, με αντίκλητο στο

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

Λουξεμβούργο τον C. Gómez de la Cruz, μέλος της ίδιας υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

καθής πρωτοδίκως,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. La Pergola, πρόεδρο τμήματος, M. Wathelet (εισηγητή), D. A. O. Edward, P. Jann και L. Sevón, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: J. Mischo

γραμματέας: R. Grass

έχοντας υπόψη την έκθεση του εισηγητή δικαστή,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 18ης Μαΐου 2000,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στις 29 Ιουλίου 1998 στη Γραμματεία του Δικαστηρίου, η εταιρία SCA Holding Ltd άσκησε, δυνάμει του άρθρου 49 του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου, αναίρεση κατά της απόφασης του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998 στην υπόθεση T-327/94, SCA Holding κατά Επιτροπής (Συλλογή 1998, σ. II-1373, στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση), με την οποία το Πρωτοδικείο απέρριψε την προσφυγή της περί ακυρώσεως της απόφασης 94/601/ΕΚ της Επιτροπής, της 13ης Ιουλίου 1994, σχετικά με μια διαδικασία βάσει του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ (IV/C/33.833 — Χαρτόνι) (ΕΕ 1994, L 243, σ. 1, στο εξής: απόφαση της Επιτροπής).

Πραγματικά περιστατικά

2 Με την απόφασή της, η Επιτροπή επέβαλε πρόστιμα σε 19 κατασκευαστές προμηθευτές χαρτονιού εγκατεστημένους εντός της Κοινότητας, λόγω παραβάσεων του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ).

3 Όπως προκύπτει από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφασή της κατόπιν ατύπων καταγγελιών τις οποίες κατέθεσαν, το 1990, η British Printing Industries Federation, οργάνωση αντιπροσωπεύουσα τις περισσότερες βιομηχανίες εκτυπώσεως χαρτονιού στο Ηνωμένο Βασίλειο, και η Fédération française du cartonnage, και των ελέγχων, τους οποίους διενήργησαν απροειδοποίητα τον Απρίλιο του 1991 υπάλληλοι της Επιτροπής, ενεργώντας βάσει του άρθρου 14, παράγραφος 3, του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτος κανονισμός εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25), στις εγκαταστάσεις διαφόρων επιχειρήσεων και επαγγελματιών ενώσεων του κλάδου του χαρτονιού.

- 4 Η Επιτροπή, βάσει των στοιχείων τα οποία συνέλεξε στο πλαίσιο των ελέγχων αυτών και κατόπιν αιτήσεων παροχής πληροφοριών και εγγράφων, κατέληξε ότι οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις είχαν, από τα μέσα του 1986 μέχρι τον Απρίλιο του 1991 τουλάχιστον (στις πλείστες των περιπτώσεων), μετάσχει σε παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Κατά συνέπεια, αποφάσισε να κινήσει την κατ' εφαρμογήν της διατάξεως αυτής προβλεπόμενη διαδικασία. Με επιστολή της 21ης Δεκεμβρίου 1992, απηύθυνε ανακοίνωση των αιτιάσεων σε καθεμιά από τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, που απάντησαν όλες εγγράφως. Εννέα επιχειρήσεις ζήτησαν να εκθέσουν προφορικά τις παρατηρήσεις τους.
- 5 Κατά το πέρας της διαδικασίας, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση, η οποία περιέχει τις ακόλουθες διατάξεις:

«Άρθρο 1

Οι επιχειρήσεις Buchmann GmbH, Cascades SA, Enso-Gutzeit Oy, Europa Carton AG, Finnboard — the Finnish Board Mills Association, Fiskeby Board AB, Gruber & Weber GmbH & Co KG, Kartonfabriek De Eendracht NV (με εμπορική επωνυμία BPB de Eendracht NV) Koninklijke KNP BT NV (πρώην Koninklijke Nederlandse Papierfabrieken NV), Laakmann Karton GmbH & Co. KG, Mo Och Domsjö AB (MoDo), Mayr-Melnhof Gesellschaft mbH, Papeteries de Lancey SA, Rena Kartonfabrik AS, Sarrió SpA, SCA Holding Ltd [πρώην Reed Paper & Board (UK) Ltd], Stora Kopparbergs Bergslags AB, Enso Española SA (πρώην Tampella Española SA) και Moritz J. Weig GmbH & Co. KG παρέβησαν το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης με τη συμμετοχή τους:

- στην περίπτωση της Buchmann και της Rena από τον Μάρτιο του 1988 περίπου μέχρι τα τέλη του 1990 τουλάχιστον,

- στην περίπτωση της Enso Española, τουλάχιστον από τον Μάρτιο του 1988 μέχρι το τέλος Απριλίου 1991 τουλάχιστον,
- στην περίπτωση της Gruber & Weber από το 1988 τουλάχιστον μέχρι τα τέλη του 1990,
- στις υπόλοιπες περιπτώσεις, από τα μέσα του 1986 μέχρι τον Απρίλιο του 1991 τουλάχιστον,

σε μία συμφωνία και μια εναρμονισμένη πρακτική με τις οποίες, από τα μέσα του 1986, οι προμηθευτές χαρτονιού στην Κοινότητα:

- πραγματοποίησαν σε τακτά χρονικά διαστήματα σειρά μυστικών και θεσμοθετημένων συναντήσεων για να συζητήσουν και να υιοθετήσουν ένα κοινό βιομηχανικό σχέδιο περιορισμού του ανταγωνισμού,
- συμφώνησαν τακτικές αυξήσεις των τιμών για κάθε ποιότητα του προϊόντος σε κάθε εθνικό νόμισμα,
- προσχεδίασαν και εφήρμοσαν ταυτόχρονες και ενιαίες αυξήσεις των τιμών σε ολόκληρη την Κοινότητα,
- συμφώνησαν άτυπα να διατηρηθούν σταθερά τα μερίδια των σημαντικότερων παραγωγών στην αγορά με κατά καιρούς τροποποιήσεις,

- έλαβαν, όλο και συχνότερα από τις αρχές του 1990, εναρμονισμένα μέτρα ελέγχου της προσφοράς του προϊόντος στην κοινοτική αγορά, για να εξασφαλίσουν την εφαρμογή των εν λόγω εναρμονισμένων αυξήσεων των τιμών,

- αντήλλαξαν εμπορικές πληροφορίες (για τις παραδόσεις, τις τιμές, την παύση της λειτουργίας των εργοστασίων, τις ανεκτέλεστες παραγγελίες και τα ποσοστά χρησιμοποίησης των μηχανημάτων) για τη στήριξη των παραπάνω μέτρων.

(...)

Άρθρο 3

Με την παρούσα απόφαση επιβάλλονται, για τις παραβάσεις του άρθρου 1 που διαπιστώθηκαν, τα ακόλουθα πρόστιμα στις παρακάτω επιχειρήσεις:

(...)

xvi) SCA Holding Limited, πρόστιμο 2 200 000 ECU·

(...».

6 Όπως περαιτέρω εκτίθενται στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, τα πραγματικά περιστατικά έχουν ως εξής:

«13 Κατά την απόφαση, η παράβαση εξελήχθη στο πλαίσιο ενός φορέα γνωστού ως Product Group Paperboard (στο εξής: PG Paperboard), ο οποίος απετελείται από διάφορες ομάδες ή επιτροπές.

14 Εντός του φορέα αυτού συστάθηκε, περί τα μέσα του 1986, μια Presidents Working Group (ομάδα εργασίας προέδρων, στο εξής: PWG), αποτελούμενη από υψηλά ισταμένους εκπροσώπους των (οκτώ περίπου) μεγαλύτερων παραγωγών χαρτονιού της Κοινότητας.

15 Η PWG είχε ως βασική δραστηριότητα να συζητεί και να διαβουλεύεται για την αγορά, τα μερίδια αγοράς, τις τιμές και την παραγωγική ικανότητα. Ειδικότερα, ελάμβανε βασικές αποφάσεις τόσο για το χρονοδιάγραμμα όσο και για το επίπεδο των αυξήσεων των τιμών που θα πραγματοποιούσαν οι παραγωγοί.

16 Η PWG υπέβαλλε εκθέσεις στην President Conference (συμβούλιο προέδρων, στο εξής: PC), στην οποία μετείχαν (κατά το μάλλον ή ήττον τακτικά) όλοι σχεδόν οι διευθύνοντες σύμβουλοι των οικείων επιχειρήσεων. Η PC συνερχόταν κατά την υπό κρίση περίοδο δύο φορές ετησίως.

17 Περί τα τέλη του 1987, συστάθηκε η Joint Marketing Committee (κοινή επιτροπή μάρκετινγκ, στο εξής: JMC). Βασικό της έργο ήταν αφενός μεν να προσδιορίζει εάν και, εφόσον ναι, με ποιον τρόπο θα μπορούσαν να τεθούν σε ισχύ οι αυξήσεις των τιμών, αφετέρου δε να επεξεργάζεται τις λεπτομέρειες των πρωτοβουλιών για τις τιμές που απεφάσιζε η PWG για καθεμία χώρα μεμονωμένα και για τους κυριότερους πελάτες με στόχο τη δημιουργία ενός συστήματος ισοδυνάμων τιμών στην Ευρώπη.

- 18 Τέλος, η οικονομική επιτροπή (στο εξής: ΟΕ) συζητούσε θέματα όπως οι διακυμάνσεις των τιμών στις εθνικές αγορές και οι ανεκτέλεστες παραγγελίες και γνωστοποιούσε τα πορίσματά της στη JMC ή, πριν από τα τέλη του 1987, στην προκάτοχο της JMC, Marketing Committee. Η ΟΕ απετελείτο από διευθυντές μάρκετινγκ ή/και πωλήσεων των περισσότερων από τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις και συνερχόταν περισσότερες από μία φορές ετησίως.
- 19 Όπως προκύπτει ακόμη από την απόφαση, η Επιτροπή έκρινε ότι οι δραστηριότητες της PG Paperboard υπεβλήθησαν από την ανταλλαγή πληροφοριών που γινόταν μέσω της εταιρείας καταπιστευτικής διαχείρισης Fides με έδρα τη Ζυρίχη (Ελβετία). Κατά την απόφαση, τα περισσότερα μέλη της PG Paperboard υπέβαλλαν στη Fides περιοδικές εκθέσεις σχετικά με τις παραγγελίες, την παραγωγή, τις πωλήσεις και τη χρησιμοποίηση της παραγωγικής ικανότητας. Οι εκθέσεις αυτές συγκεντρώνονταν στο πλαίσιο του συστήματος Fides, τα δε συγκεντρωμένα κατ' αυτόν τον τρόπο στοιχεία διαβιβάζονταν στη συνέχεια στους μετέχοντες.
- 20 Η εταιρία Reed Paper & Board Ltd (στο εξής: Reed P & B) κατείχε, καθ' όλη τη διάρκεια της παραβάσεως, τη χαρτοποιία Colthrop Mill (στο εξής: Colthrop).
- 21 Η Reed P & B ήταν, μέχρι τον Ιούλιο του 1988, θυγατρική της Reed International plc. Τον Ιούλιο του 1988, η υπό των μισθωτών ανάληψη σειράς εταιριών του ομίλου Reed International οδήγησε στη σύσταση της εταιρίας Reedpack Ltd (στο εξής: Reedpack) και στην υπ' αυτής της τελευταίας εξαγορά της Reed P & B.
- 22 Τον Ιούλιο του 1990, ο σουηδικός όμιλος Svenska Cellulosa Aktiebolag (στο εξής: SCA) εξαγόρασε τη Reedpack και, κατ' επέκταση, τη Reed P & B και διάφορα εργοστάσια, μεταξύ των οποίων και το του Colthrop. Η Reed P & B μετέβαλε επωνυμία, αρχικά την 1η Φεβρουαρίου 1991, σε SCA Aylesford Ltd (στο εξής: SCA Aylesford) και, άλλη μια φορά, στις 4 Φεβρουαρίου 1992, σε SCA Holding Ltd (στο εξής: SCA Holding).

23 Τον Μάιο 1991, το εργοστάσιο Colthorp μεταβιβάστηκε στην εταιρία Field Group Limited, η οποία το μεταπώλησε τον Οκτώβριο του 1991 στη Mayr-Melnhof AG. Όταν συντελέστηκε αυτή η τελευταία αγοραπωλησία, το εργοστάσιο Colthorp είχε ήδη συσταθεί υπό μορφή εταιρίας με την επωνυμία Colthorp Board Mill Ltd.

24 Κατά την απόφαση, η συμμετοχή της Reed P & B στην επίδικη παράβαση εκδηλώθηκε μέσω της συμμετοχής της σε ορισμένες συναντήσεις της JMC και της PC. Επί πλέον, εφόσον η SCA Holding κατά την επωνυμία μόνο διέφερε από την SCA Aylesford και τη Reed P & B και αποτελούσε, συνεπώς, μία και την αυτή οντότητα, η Επιτροπή εθεώρησε ότι έπρεπε να της απευθύνει την απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 155 επ. της αποφάσεως).»

7 Κατά της αποφάσεως προσέφυγαν επίσης δεκαέξι από τις λοιπές δεκαοκτώ εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, καθώς και τέσσερις φινλανδικές επιχειρήσεις, μέλη του επαγγελματικού ομίλου Finnboard και ευθυνόμενες αλληλεγγύως, υπ' αυτή τους την ιδιότητα, για την πληρωμή του επιβληθέντος σ' αυτόν προστίμου (υποθέσεις T-295/94, T-301/94, T-304/94, T-308/94 έως T-311/94, T-317/94, T-319/94, T-334/94, T-337/94, T-338/94, T-347/94, T-348/94, T-352/94 και T-354/94, καθώς και συνεκδικασθείσες υποθέσεις T-339/94 έως T-342/94).

Η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

8 Όπως προκύπτει από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, η αναιρεσείουσα ζητούσε την ακύρωση των άρθρων 1 και 3 της αποφάσεως της Επιτροπής, κατά το μέτρο που αφορούν την προσφεύγουσα, επικουρικώς δε τη μείωση του προστίμου που της επιβαλλόταν με αυτήν.

Επί του αιτήματος ακυρώσεως της αποφάσεως

- 9 Προς στήριξη του αιτήματός της περί ακυρώσεως της αποφάσεως της Επιτροπής, η αναιρεσείουσα είχε επικαλεστεί ενώπιον του Πρωτοδικείου τρεις λόγους ακυρώσεως.
- 10 Το Πρωτοδικείο απέρριψε τους λόγους αυτούς. Εν όψει των λόγων που προβάλλει προς στήριξη της αιτήσεώς της η αναιρεσείουσα, θα εκτεθεί εδώ μόνον το μέρος της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως που αντιστοιχεί στην αιτίαση ότι κακώς η SCA Holding ήταν αποδέκτρια της αποφάσεως και ότι, συνεπώς, δεν έπρεπε να θεωρηθεί υπεύθυνη για τη συμπεριφορά της Colthorp.
- 11 Συναφώς, το Πρωτοδικείο απάντησε ως εξής:

«61 Η Colthorp ήταν αδιαμφισβήτητα εργοστάσιο κατασκευής χαρτονιού, που ήταν αρχικά ιδιοκτησία της εταιρίας Reed P & B, έπειτα της SCA Aylesford Ltd, τέλος δε της SCA Holding καθ' όλη τη διάρκεια της παραβάσεως.

62 Διαπιστώνεται, ακολούθως, ότι Reed P & B, SCA Aylesford Ltd και SCA Holding (η προσφεύγουσα) είναι οι διαδοχικές επωνυμίες ενός και του αυτού νομικού προσώπου.

63 Επομένως, υπό τις περιστάσεις της παρούσας υποθέσεως δεν τίθεται ζήτημα διαδοχής. Όπως προκύπτει, πράγματι, από τη νομολογία του Πρωτοδικείου (προαναφερθείσα απόφαση Enichem Anic κατά Επιτροπής, σκέψεις 236 έως 238), η παραβατική συμπεριφορά της επιχειρήσεως πρέπει να καταλογίζεται στο νομικό πρόσωπο που ευθυνόταν για την εκμετάλλευση αυτής κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβάσεως. Εφόσον το νομικό αυτό πρόσωπο υφίσταται, η ευθύνη εκ της παραβατικής συμπεριφοράς της επιχειρήσεως παρακολουθεί το νομικό αυτό πρόσωπο, έστω και αν τα υλικά και τα ανθρωπίνα στοιχεία που

είχαν συμβάλει στη διάπραξη της παραβάσεως μεταβιβάστηκαν μετά το πέρας της παραβάσεως σε τρίτα πρόσωπα.

- 64 Ορθώς, λοιπόν, η Επιτροπή απηύθυνε την απόφαση στο νομικό πρόσωπο που ευθυνόταν για τις διαπιστωθείσες κατά τη διάρκεια της παραβάσεως αντίθετες στον ανταγωνισμό ενέργειες και που εξακολουθούσε να υφίσταται μέχρι την έκδοση της αποφάσεως.
- 65 Επομένως, και αν ακόμη υποτεθεί ότι η Colthrop μπορεί να θεωρηθεί ως επιχείρηση κατά την έννοια του άρθρου 85 της Συνθήκης και ότι την επιχείρηση αυτή κατείχε, την ημέρα εκδόσεως της αποφάσεως, το νομικό πρόσωπο Colthrop Board Mill Ltd, τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας θα μπορούσαν, το πολύ, να αποδείξουν ότι η Επιτροπή είχε την επιλογή του αποδέκτη της αποφάσεως. Υπ' αυτές τις περιστάσεις, δεν χωρεί αμφισβήτηση της επιλογής στην οποία προέβη η Επιτροπή.
- 66 Επί πλέον, η Reed P & B περιλαμβανόταν στον κατάλογο των μελών της PG Paperboard.
- 67 Κατά την αιτιολογική σκέψη 143 της αποφάσεως, όμως, η Επιτροπή απηύθυνε κατ' αρχήν την απόφαση στην οντότητα που κατονομάζεται στον κατάλογο των μελών της PG Paperboard, πλην:

“1) όταν στην παράβαση [είχαν] συνεργήσει περισσότερες της μιας επιχειρήσεις ενός ομίλου

- 2) όταν [υπήρχαν] σαφείς αποδείξεις για τη σχέση της μητρικής εταιρείας του ομίλου με τη συνέργεια της θυγατρικής εταιρείας στη σύμπραξη,

[οπότε] η απόφαση μπορεί να απευθυνθεί στον όμιλο (που εκπροσωπείται από τη μητρική εταιρεία).”

68 Εφόσον η Επιτροπή δεν έκρινε ότι συνέτρεχε μία από τις δύο αυτές περιπτώσεις εξαιρέσεως από την αρχή της αιτιολογικής σκέψης 143, εγκύρως αποφάσισε να μην απευθύνει την απόφαση στις διαδοχικές μητρικές εταιρίες της εταιρίας Reed P & B/SCA Aylesford/SCA Holding.

69 Επομένως, ο παρών λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.»

Επί του αιτήματος ακυρώσεως ή μειώσεως του προστίμου

12 Προς στήριξη του αιτήματός της περί ακυρώσεως ή μειώσεως του προστίμου η αναιρεσείουσα προέβαλε, ενώπιον του Πρωτοδικείου, πέντε λόγους.

13 Το Πρωτοδικείο απέρριψε τους λόγους αυτούς. Εν όψει των προβαλλομένων εδώ λόγων αναιρέσεως, η παράθεση του σκεπτικού της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως πρέπει να περιορισθεί στους ακόλουθους τρεις λόγους.

Επί του λόγου ακυρώσεως ότι η Επιτροπή δεν εφάρμοσε στην SCA Holding/Colthorp τα κριτήρια που είχε ορίσει για τον καθορισμό των προστίμων ή ότι άσκησε διακρίσεις κατά την εφαρμογή τους

- 14 Ενώπιον του Πρωτοδικείου, η αναιρεσείουσα προσήπτε, μεταξύ άλλων, στην Επιτροπή ότι δεν της μείωσε το πρόστιμο, παρ' όλων ότι, με την απάντησή της στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, δεν είχε αμφισβητήσει τους βασικούς πραγματικούς ισχυρισμούς που είχε δεχθεί η Επιτροπή κατά της Colthorp.
- 15 Συναφώς, το Πρωτοδικείο απέρριψε τον λόγο ακυρώσεως, κρίνοντας τα εξής:

«155 (...) υπενθυμίζεται ότι, με την απάντησή της στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, η προσφεύγουσα επισημαίνει:

“Η SCA Holding μειονεκτεί στην άμυνά της διότι κανείς εντός του ομίλου δεν γνωρίζει οτιδήποτε για τις δραστηριότητες της PG Paperboard, ούτε για την περιγραφόμενη στην ανακοίνωση των αιτιάσεων συμπεριφορά. Περαιτέρω, η SCA ουδέποτε έδρασε στον κλάδο του χαρτονιού, ούτε έχει καμμία γνώση του κλάδου αυτού. Γι' αυτό, η SCA Holding δεν είναι σε θέση ν' εκφρασθεί — ούτε και εκφράζεται — επί της υπάρξεως ή της εκτάσεως των φερομένων παραβάσεων” (σ. 2).

- 156 Η Επιτροπή καλώς έκρινε ότι η απάντηση αυτή της προσφεύγουσας δεν συνιστά συμπεριφορά δικαιολογούσα μείωση του προστίμου λόγω συνεργασίας κατά τη διοικητική διαδικασία. Τέτοια μείωση δικαιολογείται μόνον εάν η συμπεριφορά διευκόλυνε την εκ μέρους της Επιτροπής διαπίστωση της παραβάσεως και, ενδεχομένως, τον τερματισμό της (βλ. απόφαση του Πρωτοδικείου της 10ης Μαρτίου 1992, T-13/89, ICI κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. II-1021, σκέψη 393).

- 157 Μια επιχείρηση που δηλώνει ρητά ότι δεν αμφισβητεί τους πραγματικούς ισχυρισμούς στους οποίους στηρίζει τις αιτιάσεις της η Επιτροπή ενδέχεται να θεωρηθεί ότι συμβάλλει στη διευκόλυνση του έργου της Επιτροπής που συνίσταται στη διαπίστωση και τη δίωξη των παραβάσεων των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού. Με τις αποφάσεις με τις οποίες διαπιστώνει παράβαση αυτών των κανόνων, η Επιτροπή δύναται να θεωρήσει ότι μια τέτοια συμπεριφορά συνιστά αναγνώριση των πραγματικών ισχυρισμών και, άρα, ως στοιχείο αποδείξεως του βασιμίου αυτών. Μια τέτοια συμπεριφορά μπορεί, επομένως, να δικαιολογεί μείωση του προστίμου.
- 158 Άλλως έχουν τα πράγματα όταν μια επιχείρηση αμφισβητεί, με την απάντησή της στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, τους βασικούς ισχυρισμούς που προβάλλει με αυτήν η Επιτροπή, δεν δίνει καμμία απάντηση ή απλώς δηλώνει, όπως η προσφεύγουσα, ότι δεν λαμβάνει θέση επί των υπ' αυτής προβαλλομένων ισχυρισμών. Πράγματι, τηρώντας μια τέτοια στάση κατά τη διοικητική διαδικασία, η επιχείρηση δεν συμβάλλει στη διευκόλυνση του έργου της Επιτροπής που συνίσταται στη διαπίστωση και τη δίωξη των παραβάσεων των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού.
- 159 Επομένως, όταν η Επιτροπή δηλώνει, στην αιτιολογική σκέψη 172, πρώτο εδάφιο, της απόφασης, ότι δέχτηκε να μειώσει κατά ένα τρίτον το ποσό των προστίμων που επέβαλε στις επιχειρήσεις οι οποίες, με την απάντησή τους στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, δεν αμφισβήτησαν τους βασικούς πραγματικούς ισχυρισμούς που προέβαλε κατ' αυτών με την ανακοίνωση των αιτιάσεων, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι μειώσεις αυτές μπορούν να θεωρηθούν επιτρεπτές μόνον εφόσον οι οικείες επιχειρήσεις δήλωσαν ρητά ότι δεν αμφισβητούσαν τους εν λόγω ισχυρισμούς.
- 160 Και αν ακόμη υποτεθεί ότι, μειώνοντας τα πρόστιμα που επέβαλε σε επιχειρήσεις που δεν είχαν δηλώσει ρητά ότι δεν αμφισβητούσαν τους πραγματικούς ισχυρισμούς, η Επιτροπή εφάρμοσε παράνομο κριτήριο, πρέπει να υπομνησθεί ότι η τήρηση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως πρέπει να συνδυάζεται με την τήρηση της αρχής της νομιμότητας, σύμφωνα με την οποία κανείς δεν μπορεί να επικαλείται υπέρ αυτού παρανομία που διαπράχθηκε προς όφελος τρίτου (βλ., π.χ., απόφαση του Δικαστηρίου της 4ης Ιουλίου 1985, 134/84, Williams κατά Ελεγκτικού Συνεδρίου, Συλλογή 1985, σ. 2225,

σκέψη 14). Επομένως, εφόσον με την επιχειρηματολογία της η προσφεύγουσα επιδιώκει ακριβώς να της αναγνωρισθεί το δικαίωμα της παράνομης μείωσης του προστίμου, το πρώτο σκέλος του λόγου ακυρώσεως δεν μπορεί να γίνει δεκτό.»

Επί του λόγου ακυρώσεως ότι το επιβληθέν στην προσφεύγουσα πρόστιμο ήταν υπέρογκο σε απόλυτη αξία και δυσανάλογο εν όψει της αθωότητάς της και των σκοπών του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17.

- 16 Ενώπιον του Πρωτοδικείου, η αναιρεσείουσα υποστήριξε ότι το ύψος του επιβληθέντος προστίμου — 7,5 % του ολικού κύκλου εργασιών της Colthorp στην οικεία αγορά και 9 % αν αφαιρεθούν οι εσωτερικές πωλήσεις — ήταν αισθητά υψηλότερο απ' ό,τι τα πρόστιμα που είχαν επιβληθεί σε ανάλογες περιπτώσεις, αν λαμβάνονταν υπόψη τα χαρακτηριστικά της εταιρίας, ο όγκος των συναλλαγών της και ο βαθμός συμμετοχής της στην παράβαση. Διατεινόταν επίσης ότι το επιβληθέν πρόστιμο ήταν δυσανάλογο προς εκείνα που είχαν επιβληθεί στις επιχειρήσεις που πραγματοποιούσαν σημαντικό κύκλο εργασιών εκτός της οικείας αγοράς, πράγμα αντίθετο προς τις επιταγές που είχε διατυπώσει το Πρωτοδικείο στην απόφαση της 14ης Ιουλίου 1994, T-77/92, Parker Pen κατά Επιτροπής (Συλλογή 1994, σ. II-549, σκέψη 94). Τέλος, παραπέμποντας στα επιχειρήματα τα οποία είχε αναπτύξει προς στήριξη του ισχυρισμού της ότι κακώς ήταν αποδέκτρια της αποφάσεως, υποστήριξε ότι, εν προκειμένω, το πρόστιμο επιβαλλόταν σε έναν αθώο θεατή, κατά παράβαση του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17.

- 17 Το Πρωτοδικείο απάντησε ως εξής:

«174 Πρέπει, κατ' αρχάς, να συνεκτιμηθούν το πρώτο και το δεύτερο σκέλος του λόγου ακυρώσεως.

- 175 Σύμφωνα με το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, η Επιτροπή δύναται να επιβάλλει με απόφαση στις επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων πρόστιμο ύψους 1 000 μέχρις 1 000 000 ECU ή και ποσού μεγαλύτερου από αυτό μέχρι ποσοστού 10 % του κύκλου εργασιών που πραγματοποιήθη κατά την προηγούμενη διαχειριστική περίοδο από μία των επιχειρήσεων, οι οποίες έχουν συνεργήσει στην παραβίαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, είτε εκ προθέσεως είτε εξ αμελείας. Κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, εκτός από τη σοβαρότητα της παραβάσεως, και η διάρκεια της. Όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, η σοβαρότητα των παραβάσεων πρέπει να αποδεικνύεται βάσει μεγάλου αριθμού στοιχείων όπως είναι, ιδίως, τα ιδιαίτερα περιστατικά της υποθέσεως, το πλαίσιο της και ο αποτρεπτικός χαρακτήρας των προστίμων, και τούτο χωρίς να υφίσταται δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων που πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνονται υπόψη (διάταξη SPO κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 54).
- 176 Μεταξύ των στοιχείων εκτιμήσεως της σοβαρότητας της παραβάσεως μπορούν να περιλαμβάνονται ο όγκος και η αξία των εμπορευμάτων που αποτελούν αντικείμενο της παραβάσεως, καθώς και το μέγεθος και η οικονομική ισχύς της επιχειρήσεως και, συνεπώς, η επιρροή που μπορεί η τελευταία να ασκήσει επί της αγοράς. Επομένως, είναι αφενός μεν δυνατόν να λαμβάνεται υπόψη για τον καθορισμό του προστίμου τόσο ο ολικός κύκλος εργασιών της επιχειρήσεως, που αποτελεί ένδειξη, έστω κατά προσέγγιση και ατελή, του μεγέθους και της οικονομικής ισχύος της, όσο και το μερίδιο του κύκλου εργασιών που προέρχεται από τα εμπορεύματα που συνιστούν το αντικείμενο της παραβάσεως και που, συνεπώς, μπορούν να παράσχουν ένδειξη για την έκτασή της. Αφετέρου δε έπεται ότι δεν πρέπει να προσδίδεται ούτε στο ένα ούτε στο άλλο από τα ποσά αυτά δυσανάλογη σημασία σε σχέση με τα άλλα στοιχεία εκτιμήσεως και ότι η επιμέτρηση του προστίμου δεν μπορεί να είναι αποτέλεσμα απλού υπολογισμού στηριζομένου στον ολικό κύκλο εργασιών (βλ. προαναφερθείσα απόφαση *Musique Diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 120 και 121).
- 177 Εν προκειμένω, η Επιτροπή καθόρισε το γενικό επίπεδο των προστίμων λαμβάνοντας υπόψη τη διάρκεια της παραβάσεως (αιτιολογική σκέψη 167 της αποφάσεως), καθώς και τις ακόλουθες εκτιμήσεις (αιτιολογική σκέψη 168):

“ — η αθέμιτη συνεργασία για τον καθορισμό των τιμών και των μεριδίων της αγοράς αποτελεί αυτή καθαυτή σοβαρό περιορισμό του ανταγωνισμού,

- η σύμπραξη κάλυπτε όλο σχεδόν το έδαφος της Κοινότητας,

- η κοινοτική αγορά χαρτονιού αποτελεί σημαντικό βιομηχανικό κλάδο με ετήσιο κύκλο εργασιών 2,5 περίπου δισεκατομμύρια ECU,

- οι επιχειρήσεις που συμμετείχαν στην παράβαση καλύπτουν σχεδόν ολόκληρη την αγορά,

- η σύμπραξη λειτουργούσε με τη μορφή ενός συστήματος τακτικών θεσμοθετημένων συνεδριάσεων που αποσκοπούσαν στη λεπτομερέστατη ρύθμιση της κοινοτικής αγοράς χαρτονιού,

- ελήφθησαν περίπλοκα μέτρα για να συγκαλυφθεί η αληθινή φύση και η έκταση της αθέμιτης συνεργασίας (ανυπαρξία οποιωνδήποτε επίσημων πρακτικών ή εγγράφων για την PWG και την JMC· αποτροπή της τήρησης σημειώσεων· σκηνοθέτηση του χρόνου και της σειράς με την οποία αναγγέλλονταν οι αυξήσεις των τιμών για να μπορεί να υποστηριχθεί ότι ‘ακολουθούσαν’ άλλες κ.λπ.),

- η σύμπραξη επέτυχε σε μεγάλο βαθμό τους στόχους της”.

178 Επί πλέον, το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει ότι το βασικό επίπεδο του 9 %, ή του 7,5 % εφαρμόστηκαν για την επιμέτρηση του προστίμου που επιβλήθηκε αφενός μεν στους “επί κεφαλής” της συμπράξεως, αφετέρου δε στα “κοινά μέλη” αυτής (...).

- 179 Πρέπει να τονισθεί, πρώτον, ότι, κατά την εκτίμηση του γενικού επιπέδου των προστίμων, η Επιτροπή ευλόγως λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι εξακολουθούν να εμφανίζονται σχετικά συχνά κατάφωρες παραβάσεις των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού και, επομένως, έχει τη δυνατότητα να αυξάνει το ύψος των προστίμων προκειμένου να ενισχύει το προληπτικό τους αποτέλεσμα. Κατά συνέπεια, το ότι η Επιτροπή επέβαλε στο παρελθόν πρόστιμα ορισμένου ύψους για ορισμένες μορφές παραβάσεων δεν της στερεί τη δυνατότητα να αυξάνει το ύψος αυτό, εντός των ορίων που τίθενται με τον κανονισμό 17, αν αυτό είναι αναγκαίο προκειμένου να κατοχυρωθεί η εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής ανταγωνισμού (βλ. προαναφερθείσες αποφάσεις *Musique Diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 105 έως 108, και *ICI* κατά Επιτροπής, σκέψη 385).
- 180 Δεύτερον, η Επιτροπή ορθώς υποστήριξε ότι, λόγω των ιδιορρυθμιών της παρούσας υποθέσεως, δεν χωρεί απευθείας σύγκριση του γενικού επιπέδου των προστίμων που ισχύει στην επίδικη απόφαση με εκείνο που ίσχυε στην προηγούμενη πρακτική των αποφάσεων της Επιτροπής και ειδικότερα στην απόφαση *Πολυπροπυλενίου*, την οποία η ίδια η Επιτροπή κρίνει ως την πλέον παρεμφερή με την παρούσα. Συγκεκριμένα, αντιθέτως προς την υπόθεση που οδήγησε στην απόφαση *Πολυπροπυλενίου*, εδώ δεν ελήφθη υπόψη καμμία γενική ελαφρυντική περίπτωση κατά τον καθορισμό του γενικού επιπέδου των προστίμων. Περαιτέρω, η λήψη μέτρων με τα οποία επιδιώκεται η απόκρυψη της υπάρξεως της συμπαιγνίας δείχνει ότι οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις είχαν πλήρη επίγνωση του παρανόμου της συμπεριφοράς τους. Επομένως, δικαιολογημένα η Επιτροπή έλαβε υπόψη τα μέτρα αυτά κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως, διότι συνιστούσαν ιδιαίτερος σοβαρό στοιχείο αυτής, που τις διακρίνει έναντι άλλων παραβάσεων που έχει διαπιστώσει στο παρελθόν η Επιτροπή.
- 181 Τρίτον, πρέπει να τονισθεί η μακρά διάρκεια και ο κατάφωρος χαρακτήρας της διαπραχθείσας παραβάσεως του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, η οποία διαπράχθηκε παρά την προειδοποίηση την οποία θα όφειλε να συνιστά η προηγούμενη πρακτική των αποφάσεων της Επιτροπής, και ιδίως η απόφαση *Πολυπροπυλενίου*.

- 182 Βάσει των στοιχείων αυτών, πρέπει να θεωρηθεί ότι τα κριτήρια που εκτίθενται στην αιτιολογική σκέψη 168 της αποφάσεως δικαιολογούν το καθορισθέν από την Επιτροπή γενικό επίπεδο των προστίμων.
- 183 Σ' αυτό το πλαίσιο, το επιχείρημα της προσφεύγουσας ότι δεν ήταν δυνατόν να ληφθεί υπόψη το μέγεθος και η οικονομική ισχύς της Colthor, εφόσον ο ολικός κύκλος εργασιών τον οποίο πραγματοποίησε αυτή το 1990 είναι ο ίδιος με τον κύκλο εργασιών τον οποίο πραγματοποίησε στην κοινοτική αγορά χαρτονιού κατά το ίδιο έτος, πρέπει να απορριφθεί.
- 184 Πράγματι, αφενός μεν η Επιτροπή έλαβε υπόψη τα προαναφερθέντα στοιχεία εκτιμήσεως της σοβαρότητας. Αφετέρου δε η Επιτροπή δεν είναι υποχρεωμένη να λαμβάνει υπόψη, προς εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως, τη σχέση που υφίσταται μεταξύ του ολικού κύκλου εργασιών μιας επιχειρήσεως και του κύκλου εργασιών της που προέρχεται από τα εμπορεύματα που συνιστούν το αντικείμενο της παραβάσεως (βλ. προαναφερθείσα απόφαση Musique Diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 121, και προαναφερθείσα διάταξη SPO κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 54).
- 185 Επί πλέον, κατά το μέτρο που, για τον προσδιορισμό της σχέσεως μεταξύ των επιβλητέων προστίμων, πρέπει να στηρίζεται στον κύκλο εργασιών των μετεχουσών στην ίδια παράβαση επιχειρήσεων, η Επιτροπή δύναται να υπολογίζει τα πρόστιμα που επιβάλλει σε καθεμιά από αυτές τις επιχειρήσεις εφαρμόζοντας το ορισθέν ποσοστό προστίμου σε έναν κύκλο εργασιών αναφοράς, τον ίδιο για τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, ούτως ώστε οι προκύπτοντες αριθμοί να είναι όσο το δυνατόν πιο συγκρίσιμοι.
- 186 Επομένως, το πρώτο και το δεύτερο σκέλος του λόγου ακυρώσεως πρέπει ν' απορριφθεί ως αβάσιμο.

187 Το τρίτο σκέλος του λόγου ακυρώσεως, που στηρίζεται στην υπόθεση ότι η προσφεύγουσα είναι “απλώς θεατής” πρέπει επίσης να απορριφθεί. Συναφώς, αρκεί να υπομνησθεί ότι το Πρωτοδικείο διαπίστωσε ότι καλώς η Επιτροπή απηύθυνε την απόφαση στην προσφεύγουσα.

188 Επομένως, ο λόγος ακυρώσεως πρέπει ν’ απορριφθεί στο σύνολό του.»

Επί του λόγου ακυρώσεως περί παραβάσεως της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως ως προς τα προστίμα

18 Ενώπιον του Πρωτοδικείου, η ανααιρεσίμουσα υποστήριξε ότι είχε λάβει γνώση ορισμένων βασικών πλευρών των λόγων και των κριτηρίων που εφάρμοσε η Επιτροπή για το υπολογισμό των προστίμων μόνο μέσω μαγνητοφωνήσεως της συνεντεύξεως Τύπου την οποία έδωσε, την ημέρα της εκδόσεως της αποφάσεως, το αρμόδιο επί θεμάτων ανταγωνισμού μέλος της Επιτροπής. Και να μεν η νομολογία δεν επιβάλλει στην Επιτροπή να κοινολογεί πώς ακριβώς έχει υπολογίσει τα επιβαλλόμενα πρόστιμα, αυτό όμως δεν σημαίνει και ότι ο συλλογισμός τον οποίον ακολουθεί δεν πρέπει να είναι διαφανής.

19 Επ’ αυτών, το Πρωτοδικείο έκρινε τα εξής:

«195 Κατά πάγια νομολογία, η υποχρέωση αιτιολογήσεως μιας ατομικής αποφάσεως σκοπό έχει να επιτρέψει στον κοινοτικό δικαστή να ασκήσει τον έλεγχό του επί της νομιμότητας της αποφάσεως και να παράσχει στον ενδιαφερόμενο ικανές ενδείξεις ως προς το αν η απόφαση έχει επαρκές έρεισμα ή αν ενδεχομένως πάσχει ελάττωμα λόγω του οποίου θα μπορούσε να αμφισβητηθεί το κύρος της, το δε περιεχόμενο της υποχρεώσεως αυτής εξαρτάται από τη φύση της περί ης πρόκειται πράξεως και από το πλαίσιο εντός του οποίου εκδόθηκε (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση του Πρωτοδικείου της 11ης Δεκεμβρίου 1996, T-49/95, Van Megen Sports κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. II-1799, σκέψη 51).

- 196 Προκειμένου περί απόφασης που επιβάλλει, όπως η υπό κρίση, πρόστιμα σε πλείονες επιχειρήσεις λόγω παραβάσεως των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού, η έκταση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως πρέπει να προσδιορίζεται ιδίως με γνώμονα το γεγονός ότι η σοβαρότητα των παραβάσεων πρέπει να αποδεικνύεται βάσει μεγάλου αριθμού στοιχείων όπως είναι, ιδίως, τα ιδιαίτερα περιστατικά της υποθέσεως, το πλαίσιο της και ο αποτρεπτικός χαρακτήρας των προστίμων, και τούτο χωρίς να υφίσταται δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων που πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνονται υπόψη (προαναφερθείσα διάταξη SPO κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 54).
- 197 Επί πλέον, κατά τον καθορισμό του ύψους κάθε προστίμου, η Επιτροπή διαθέτει εξουσία εκτιμήσεως και δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι υποχρεούται να εφαρμόζει προς τούτο κάποιον συγκεκριμένο μαθηματικό τύπο (βλ., στην ίδια κατεύθυνση, απόφαση του Πρωτοδικείου της 6ης Απριλίου 1995, T-150/89, Martinelli κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-1165, σκέψη 59).
- 198 Τα κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη, στην απόφαση, για τον καθορισμό του γενικού επιπέδου των προστίμων και του ύψους των κατ' ιδίαν προστίμων παρατίθενται στις αιτιολογικές σκέψεις 168 και 169 αντιστοίχως. Όσον αφορά, περαιτέρω, τα κατ' ιδίαν πρόστιμα, η Επιτροπή εξηγεί, στην αιτιολογική σκέψη 170, ότι οι επιχειρήσεις που μετείχαν στην PWG εθεωρούντο, κατ' αρχήν, ως "επί κεφαλής" της συμπράξεως, ενώ οι λοιπές επιχειρήσεις εθεωρούντο ως "απλά μέλη" της. Τέλος, στις αιτιολογικές σκέψεις 171 και 172, αναφέρει ότι τα ποσά των προστίμων που επιβλήθηκαν στη Rena και στη Stora πρέπει να είναι σημαντικά μειωμένα, προκειμένου να ληφθεί υπόψη η συνεργασία τους με την Επιτροπή, και ότι άλλες οκτώ επιχειρήσεις, μεταξύ των οποίων και η προσφεύγουσα, μπορούν επίσης, σε μικρότερο βαθμό, να τύχουν κάποιας μειώσεως, διότι, στις απαντήσεις που έδωσαν στην κοινοποίηση των αιτιάσεων, δεν αμφισβήτησαν την ουσία των πραγματικών ισχυρισμών που διατύπωσε η Επιτροπή.
- 199 Όπως επισημάνθηκε ήδη, η Επιτροπή παρέσχε, κατά την ενώπιον του Πρωτοδικείου διαδικασία, πρόσθετα στοιχεία σχετικά με τον τρόπο υπολογισμού των προστίμων που εφάρμοσε εν προκειμένω (...). Διευκρίνισε ότι είχε λάβει υπόψη το ενδεχόμενο πνεύμα συνεργασίας το οποίο επέδειξαν ορι-

σμένες επιχειρήσεις κατά την ενώπιόν της διαδικασία και ότι, γι' αυτόν τον λόγο, δύο επιχειρήσεις είχαν τύχει μειώσεως των προστίμων τους κατά τα δύο τρίτα, ενώ άλλες είχαν τύχει μειώσεως κατά το ένα τρίτο.

- 200 Όπως άλλωστε προκύπτει από προσκομισθέντα από την Επιτροπή πίνακα που περιέχει στοιχεία για τον καθορισμό του ύψους καθενός από τα κατ' ιδίαν πρόστιμα, ναι μεν αυτά δεν καθορίστηκαν εφαρμόζοντας κατ' αυστηρώς μαθηματικό τρόπο μόνο τα προαναφερθέντα αριθμητικά στοιχεία, τα εν λόγω όμως στοιχεία ελήφθησαν κατά σύστημα υπόψη κατά τον υπολογισμό των προστίμων.
- 201 Η απόφαση όμως δεν διευκρινίζει ότι τα πρόστιμα υπολογίστηκαν βάσει του κύκλου εργασιών τον οποίο είχε πραγματοποιήσει καθεμιά απο τις επιχειρήσεις στην κοινοτική αγορά του χαρτονιού το 1990. Επί πλέον, οι εφαρμοσθέντες βασικοί συντελεστές, του 9 % για τον υπολογισμό των προστίμων που εφαρμόστηκαν στις επιχειρήσεις που εθεωρούντο ως “επί κεφαλής” και του 7,5 % για τις θεωρούμενες ως “απλά μέλη”, δεν μνημονεύονται στην απόφαση. Ούτε μνημονεύονται τα ποσοστά των μειώσεων που έγιναν στη Repa και στη Stora αφενός και στις άλλες οκτώ επιχειρήσεις αφετέρου.
- 202 Εν προκειμένω, πρέπει να γίνει δεκτό ότι οι αιτιολογικές σκέψεις 168 έως 172 της αποφάσεως — ερμηνευόμενες υπό το πρίσμα των λεπτομερώς παρατιθεμένων στην ίδια την απόφαση πραγματικών ισχυρισμών που στρέφονται καθ' εκάστου αποδέκτη της αποφάσεως — εκθέτουν επαρκή και πρόσφορα στοιχεία εκτιμήσεως που λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό της βαρύτητας και της διάρκειας της παραβάσεως την οποία διέπραξε καθεμιά από τις ενεχόμενες επιχειρήσεις (βλ., στην ίδια κατεύθυνση, απόφαση του Πρωτοδικείου της 24ης Οκτωβρίου 1991, T-2/89, Petrofina κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. II-1087, σκέψη 264).
- 203 Δεύτερον, όταν το ύψος κάθε προστίμου καθορίζεται, όπως εν προκειμένω, βάσει συστηματικής εκτιμήσεως ορισμένων συγκεκριμένων στοιχείων, η μνεία καθενός από τους παράγοντες αυτούς στην απόφαση θα διευκόλυνε τις

επιχειρήσεις στην προσπάθειά τους να εκτιμήσουν αφενός μεν αν η Επιτροπή υπέπεσε σε σφάλματα κατά την επιμέτρηση του κάθε προστίμου, αφετέρου δε αν το ύψος κάθε προστίμου δικαιολογείται με γνώμονα τα εφαρμοζόμενα γενικά κριτήρια. Εν προκειμένω, η μνεία καθενός από τους εν λόγω παράγοντες στην απόφαση, ήτοι του κύκλου εργασιών αναφοράς, του έτους αναφοράς, των ποσοστών που ελήφθησαν ως αφετηρία και των ποσοστών μείωσης του ύψους των προστίμων, ουδόλως θα συνεπαγόταν έμμεση κοινολόγηση του συγκεκριμένου κύκλου εργασιών των αποδεκτριών της αποφάσεως επιχειρήσεων, κοινολόγηση δυναμένη να στοιχειοθετήσει παράβαση του άρθρου 214 της Συνθήκης. Και τούτο, διότι το τελικό ποσό κάθε κατ'ιδίαν προστίμου δεν προκύπτει, όπως τόνισε η ίδια η Επιτροπή, από αυστηρώς μαθηματική εφαρμογή των παραπάνω παραγόντων.

204 Όπως άλλωστε αναγνώρισε επ' ακροατηρίου η Επιτροπή, τίποτε δεν την εμπόδιζε να μνημονεύσει στην απόφαση τους παράγοντες που είχε λάβει κατά σύστημα υπόψη και τους οποίους κοινολόγησε κατά τη διάρκεια συνεντεύξεως Τύπου την οποία έδωσε την ημέρα της εκδόσεως αυτής της αποφάσεως. Υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι, κατά πάγια νομολογία, η αιτιολογία αποφάσεως πρέπει να περιλαμβάνεται στο σώμα της αποφάσεως και ότι εξηγήσεις παρεχόμενες μεταγενεστέρως από την Επιτροπή δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη, πλην ειδικών περιστάσεων (βλ. απόφαση του Πρωτοδικείου της 2ας Ιουλίου 1992, T-61/89, Dansk Pelsdyravlterforening κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. II-1931, σκέψη 131, και, στην ίδια κατεύθυνση, προαναφερθείσα απόφαση Hilti κατά Επιτροπής, σκέψη 136).

205 Παρά τις διαπιστώσεις αυτές, πρέπει να σημειωθεί ότι η περιεχομένη στις αιτιολογικές σκέψεις 167 έως 172 της αποφάσεως αιτιολόγηση της επιμετρήσεως του προστίμου δεν είναι λιγότερο λεπτομερής από εκείνες που περιέχονται στις προγενέστερες αποφάσεις της Επιτροπής που αφορούν παρόμοιες παραβάσεις. Καίτοι, όμως, ο λόγος περί πλημμελούς αιτιολογίας είναι δημοσίας τάξεως, η κοινοτική δικαιοσύνη δεν είχε διατυπώσει — κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως — καμμία επίκριση ως προς την ακολουθούμενη από την Επιτροπή πρακτική σχετικά με την αιτιολόγηση των επιβαλλομένων προστίμων. Μόνο στην απόφαση της 6ης Απριλίου 1995, T-148/89, Tréfilunion κατά Επιτροπής (Συλλογή 1995, σ. II-1063, σκέψη 142), και σε άλλες δύο αποφάσεις εκδοθείσες αυθημερόν, T-147/89, Société métallurgique de Normandie κατά Επιτροπής (Συλλογή 1995, σ. II-1057, συνοπτική δημοσίευση), και T-151/89, Société des treillis et panneaux soudés κατά Επιτροπής (Συλλογή 1995, σ. II-1191, συνοπτική δημοσίευση), το Πρωτοδικείο τόνισε, για πρώτη φορά, ότι είναι επιθυμητό οι επιχειρήσεις να γνωρίζουν λεπτομερώς τον τρόπο υπολογισμού του

προστίμου που τους επιβάλλεται, χωρίς να είναι υποχρεωμένες προς τούτο να ασκήσουν δικαστική προσφυγή κατά της αποφάσεως της Επιτροπής.

206 Επομένως, όταν διαπιστώνει, σε μια απόφαση, παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού και επιβάλλει πρόστιμα στις επιχειρήσεις που έχουν μετάρχει σ' αυτήν, η Επιτροπή οφείλει, εφόσον έχει λάβει κατά σύστημα υπόψη ορισμένα βασικά στοιχεία προς καθορισμό του ύψους των προστίμων, να μνημονεύει τα στοιχεία αυτά στο σώμα της αποφάσεως, ώστε να παρέχει τους αποδέκτες της τη δυνατότητα να επαληθεύουν αν το ύψος του προστίμου καθορίστηκε προσηκόντως και να εκτιμούν μήπως ασκήθηκε διάκριση.

207 Υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις που επισημαίνονται στην παραπάνω σκέψη 127, και εν όψει του ότι η Επιτροπή έδειξε διατεθειμένη να παράσχει, κατά την ένδικη διαδικασία, κάθε πρόσφορη πληροφορία σχετικά με τον τρόπο υπολογισμού των προστίμων, η έλλειψη, στην απόφαση, ειδικής αιτιολογήσεως του τρόπου υπολογισμού των προστίμων δεν πρέπει να θεωρηθεί, εν προκειμένω, ως παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως δικαιολογούσα την ολική ή μερική ακύρωση των επιβληθέντων προστίμων.

208 Κατά συνέπεια, ο παρών λόγος ακυρώσεως δεν μπορεί να γίνει δεκτός.»

20 Κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο απέρριψε την προσφυγή και καταδίκασε την αναιρεσείουσα στα δικαστικά έξοδα.

Η αίτηση αναιρέσεως

- 21 Με την αίτηση αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα ζητεί να εξαφανισθεί η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση και να ακυρωθεί το άρθρο 1 της αποφάσεως της Επιτροπής, κατά το μέτρο που την αφορά, επικουρικός δε να ακυρωθεί ή τουλάχιστον να μειωθεί το πρόστιμο που της επιβλήθηκε.
- 22 Προς στήριξη της αιτήσεώς της, η αναιρεσείουσα επικαλείται δύο λόγους αναιρέσεως: ότι κακώς το Πρωτοδικείο αφενός μεν απέρριψε τα επιχειρήματά της ότι δεν έπρεπε να είναι αποδέκτρια της αποφάσεως, αφετέρου δε επικύρωσε το πρόστιμο που της είχε επιβληθεί.

Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως

- 23 Ο πρώτος λόγος υποδικαιρείται σε τρία σκέλη: κατ' αρχάς, ανεπάρκεια αιτιολογίας και πλάνη περί το δίκαιο, καθ' ότι το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η υπό κρίση υπόθεση δεν έθετε ζήτημα διαδοχής· ακολούθως, πλάνη περί το δίκαιο, καθ' ότι το Πρωτοδικείο κατέληξε ότι η Επιτροπή είχε δυνατότητα να επιλέξει ποιος θα ήταν ο αποδέκτης της αποφάσεως μεταξύ οντοτήτων που ανήκαν σε διαφορετικούς ομίλους εταιριών· και, τέλος, πλάνη περί το δίκαιο, καθ' ότι το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η επιλογή της Επιτροπής — και αν ακόμη υποτεθεί ότι μπορούσε να επιλέξει ποια οντότητα, μεταξύ των διαφόρων ομίλων εταιριών, θα ήταν ο αποδέκτης της αποφάσεως — δεν μπορούσε εγκύρως να αμφισβητηθεί.
- 24 Η αναιρεσείουσα προσάπτει, κατ' ουσίαν, στο Πρωτοδικείο ότι έκρινε πως η υπό κρίση υπόθεση δεν έθετε ζήτημα διαδοχής, χωρίς να ερευνήσει αν, κατά τον χρόνο της παραβάσεως, η Colthorp ήταν επιχείρηση, κατά την έννοια του άρθρου 85 της Συνθήκης, και αν μεταξύ της επιχειρήσεως αυτής και της οντότητας την οποία, κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως, κατείχε η Colthorp Board Mill Ltd υπήρχε

λειτουργική και οικονομική συνέχεια. Κατά την αναιρεσίευσα, την ευθύνη της παραβάσεως πρέπει να φέρει το νομικό πρόσωπο που ταυτίζεται κατά το δυνατόν εγγύτερα με την μετασχούσα στην παράβαση επιχείρηση. Η παραπομπή στην οποία προβαίνει το Πρωτοδικείο, με τη σκέψη 63 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, στην απόφασή του της 17ης Δεκεμβρίου 1991, T-6/89, Enichem Anic κατά Επιτροπής (Συλλογή 1991, σ. II-1623), δεν ασκεί επιρροή, διότι δεν υπάρχει ομοιότητα μεταξύ των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως αυτής και της παρούσας.

- 25 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά τη σκέψη 63 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, η οποία παραπέμπει στην προαναφερθείσα απόφαση Enichem Anic κατά Επιτροπής, «η παραβατική συμπεριφορά της επιχειρήσεως πρέπει να καταλογίζεται στο νομικό πρόσωπο που ευθυνόταν για την εκμετάλλευση αυτής κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβάσεως. Εφόσον το νομικό αυτό πρόσωπο υφίσταται, η ευθύνη εκ της παραβατικής συμπεριφοράς της επιχειρήσεως παρακολουθεί το νομικό αυτό πρόσωπο, έστω και αν τα υλικά και τα ανθρώπινα στοιχεία που είχαν συμβάλει στη διάπραξη της παραβάσεως μεταβιβάστηκαν μετά το πέρας της παραβάσεως σε τρίτα πρόσωπα».
- 26 Βάσει του σκεπτικού αυτού, το Πρωτοδικείο — αφού διαπίστωσε ότι η Colthrop ήταν το εργοστάσιο κατασκευής χαρτονιού (σκέψη 61 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως) και ότι, καθ' όλη τη διάρκεια της παραβάσεως, ανήκε στην ιδιοκτησία της εταιρίας που επονομαζόταν διαδοχικά Reed P & B, SCA Aylesford και SCA Holding (σκέψη 62 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως) — κατέληξε ότι «ορθώς (...) η Επιτροπή απήρθη την απόφαση στο νομικό πρόσωπο που ευθυνόταν για τις διαπιστωθείσες κατά τη διάρκεια της παραβάσεως αντίθετες στον ανταγωνισμό ενέργειες και που εξακολούθησε να υφίσταται μέχρι την έκδοση της αποφάσεως» (σκέψη 64 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως).
- 27 Η προεκτιθέμενη συλλογιστική του Πρωτοδικείου δεν μπορεί να αμφισβητηθεί. Πράγματι, πρέπει να αναγνωρισθεί ότι για την παράβαση ευθύνεται, κατ' αρχήν, το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που διηύθυνε την οικεία επιχείρηση κατά τον χρόνο διαπράξεώς της, έστω και αν, κατά τον χρόνο εκδόσεως της διαπιστώνουσας την παράβαση αποφάσεως, η εκμετάλλευση της επιχειρήσεως έχει παύσει να τελεί υπό την ευθύνη της, πράγμα που συμβαίνει όταν — όπως εν προκειμένω — η εν λόγω επιχείρηση έχει αποκτήσει χωριστή νομική προσωπικότητα.

28. Εν προκειμένω, όμως, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε ότι το νομικό πρόσωπο που διηύθυνε την εκμετάλλευση της Colthor καθ' όλη τη διάρκεια της παραβάσεως εξακολούθησε να υφίσταται κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως, ότι μόνον η εταιρική της επωνυμία άλλαξε επανειλημμένα και ότι επρόκειτο ακριβώς για την αναιρεσείουσα. Η διαπίστωση αυτών των πραγματικών περιστατικών δεν μπορεί να αμφισβητηθεί στο πλαίσιο της αναιρετικής διαδικασίας.
29. Επομένως, το Πρωτοδικείο δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο αρνούμενο εν προκειμένω την ύπαρξη ζητήματος διαδοχής, πράγμα που προϋποθέτει, συγκεκριμένα, ότι αποδίδεται σε ένα πρόσωπο η ευθύνη της αντίθετης στον ανταγωνισμό συμπεριφοράς άλλου προσώπου, και που δεν συνέβη εν προκειμένω, και κρίνοντας ότι αποδέκτρια της αποφάσεως έπρεπε να είναι η αναιρεσείουσα, άπαξ είχε διευθύνει — υπό διαφορετική ασφαλώς επωνυμία — την Colthor κατά τον χρόνο της παραβάσεως.
30. Το συμπέρασμα, άλλωστε, αυτό επιρρωννύεται — όπως έκρινε κυριαρχικώς το Πρωτοδικείο στη σκέψη 66 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως — από το γεγονός ότι η Reed P & B, ήτοι η αναιρεσείουσα υπό το παλαιό της όνομα, περιλαμβανόταν στον κατάλογο των μελών της PG Paperboard, φορέα εντός του οποίου οργανώθηκε η σύμπραξη.
31. Υπ' αυτές τις συνθήκες, παρέλκει η εξέταση των δύο άλλων αιτιάσεων της αναιρεσείουσας που αφορούν ειδικότερα τη σκέψη 65 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, διότι — και αν ακόμη υποτεθούν βάσιμες — δεν είναι ικανές να αναιρέσουν το συμπέρασμα του Πρωτοδικείου ότι οι αντίθετες στον ανταγωνισμό ενέργειες της Colthor έπρεπε να καταλογισθούν στην αναιρεσείουσα.
32. Κατά συνέπεια, ο πρώτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί του δευτέρου λόγου αναιρέσεως

- 33 Ο δεύτερος αυτός λόγος υποδιαιρείται επίσης σε τρία σκέλη. Πρώτον, το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι η στάση της αναιρεσείουσας κατά τη διοικητική διαδικασία δεν δικαιολογούσε μείωση του προστίμου. Δεύτερον, υπέπεσε επίσης σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι η αιτιολόγηση της αποφάσεως σχετικά με την ακύρωση ή τη μείωση του προστίμου δεν ήταν πλημμελής. Τρίτον, το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, καθ' ότι, κατά τον έλεγχο του επιπέδου του προστίμου, δεν έλαβε υπόψη την επιλογή της Επιτροπής ν' απευθύνει την απόφαση στην αναιρεσείουσα και όχι σε άλλες νομικές οντότητες ανήκουσες σε άλλους ομίλους εταιριών.

Επί του πρώτου σκέλους του δευτέρου λόγου

- 34 Με το πρώτο σκέλος του δευτέρου λόγου, η αναιρεσείουσα προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι, στη σκέψη 156 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, έκρινε ότι η στάση της κατά τη διοικητική διαδικασία δεν μπορούσε να εξομοιωθεί προς τη στάση των επιχειρήσεων που δεν αμφισβήτησαν τα πραγματικά περιστατικά στα οποία στηρίζονταν οι αιτιάσεις της Επιτροπής και που, για τον λόγο αυτόν, έτυχαν μειώσεως του προστίμου. Ισχυρίζεται ότι η στάση της, να μη λάβει θέση επί της συνδρομής των πραγματικών περιστατικών που στοιχειοθετούσαν την παράβαση που της καταλογιζόταν, δικαιολογούνταν από το γεγονός ότι δεν διέθετε κανένα στοιχείο για να μπορέσει να εκτιμήσει το αληθές των ισχυρισμών της Επιτροπής. Και κατ' αυτόν, πάντως, τον τρόπο, διευκόλυνε το έργο της Επιτροπής.
- 35 Αντιθέτως προς ό,τι ισχυρίζεται η Επιτροπή, η αιτίαση αυτή δεν είναι απαράδεκτη, διότι δεν βάλλει κατ' απλών διαπιστώσεων πραγματικών περιστατικών στις οποίες προέβη το Πρωτοδικείο, αλλ' αμφισβητεί τη νομική του εκτίμηση ότι η στάση μιας επιχειρήσεως που δεν αμφισβητεί τα πραγματικά περιστατικά που της καταλογίζονται δεν πρέπει να εξομοιώνεται, με σκοπό την ενδεχόμενη μείωση του προστίμου, με τη στάση μιας επιχειρήσεως που απλώς δεν λαμβάνει θέση επί της συνδρομής των πραγματικών αυτών περιστατικών.

- 36 Συναφώς, ορθώς το Πρωτοδικείο έκρινε, στη σκέψη 156 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι μείωση του προστίμου λόγω συνεργασίας κατά τη διοικητική διαδικασία δικαιολογείται μόνον εάν η συμπεριφορά της επιχειρήσεως διευκόλυνε την εκ μέρους της Επιτροπής διαπίστωση της παραβάσεως και, ενδεχομένως, τον τερματισμό της.
- 37 Επιβάλλεται η διαπίστωση — στην οποία προέβη και το Πρωτοδικείο — ότι μια επιχείρηση που, όπως προκύπτει από τη σκέψη 158 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, αρκέστηκε, κατά τη διοικητική διαδικασία, όπως η αναιρεσείουσα, στο να μη λάβει θέση επί των πραγματικών ισχυρισμών της Επιτροπής, και άρα δεν αναγνώρισε το αληθές τους, δεν συμβάλλει στην ουσιαστική διευκόλυνση του έργου της Επιτροπής. Ελλείψει ρητής αναγνώρισεως εκ μέρους της εμπλεκομένης επιχειρήσεως, η Επιτροπή εξακολουθεί να βαρύνεται με την απόδειξη των πραγματικών περιστατικών, ενώ η επιχείρηση παραμένει ελεύθερη να αναπτύξει, εν ευθέτω χρόνω και ειδικότερα στο πλαίσιο της ένδικης διαδικασίας, όποιον αμυντικό ισχυρισμό κρίνει σκόπιμο.
- 38 Κατά συνέπεια, το πρώτο σκέλος του δευτέρου λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί του δευτέρου σκέλους του δευτέρου λόγου

- 39 Με το δεύτερο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, καθ' όσον, ενώ, στη σκέψη 201 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, διαπίστωσε ότι η Επιτροπή παρέλειψε να μνημονεύσει, στην απόφασή της, τους παράγοντες που είχε λάβει συστηματικά υπόψη κατά την επιμέτρηση των προστίμων, δεν κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η απόφαση της Επιτροπής ήταν ανεπαρκώς αιτιολογημένη, ούτε την ακύρωσε για τον λόγο αυτόν.
- 40 Η αναιρεσείουσα προσθέτει ότι, σύμφωνα με την πάγια νομολογία την οποία παρέθεσε το Πρωτοδικείο στη σκέψη 204 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, τα

στοιχεία αυτά έπρεπε να περιλαμβάνονται στο σώμα της αποφάσεως, ενώ εξηγήσεις παρεχόμενες μεταγενεστέρως από την Επιτροπή, είτε στον Τύπο είτε κατά την ενώπιον του Πρωτοδικείου διαδικασία, δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη, πλην ειδικών περιστάσεων. Όπως όμως ακριβώς διαπίστωσε το Πρωτοδικείο στην ίδια σκέψη 204, η Επιτροπή αναγνώρισε επ' ακροατηρίου ότι τίποτε δεν την εμπόδιζε να παραθέσει τα εν λόγω στοιχεία μέσα στην απόφαση. Υπ' αυτές τις συνθήκες, το Πρωτοδικείο δεν μπορούσε να λάβει υπόψη το γεγονός «ότι η Επιτροπή έδειξε διατεθειμένη να παράσχει, κατά την ένδικη διαδικασία, κάθε πρόσφορη πληροφορία σχετικά με τον τρόπο υπολογισμού των προστίμων» (σκέψη 207 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως).

- 41 Η αναιρεσείουσα προσάπτει επίσης στο Πρωτοδικείο ότι περιόρισε τα διαχρονικά αποτελέσματα της ερμηνείας την οποία έχει δώσει το ίδιο, σχετικά με την επιμέτρηση των προστίμων, ως προς τις επιταγές του άρθρου 190 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 253 ΕΚ), με τις προαναφερθείσες αποφάσεις του *Tréfilunion* κατά Επιτροπής, *Société métallurgique de Normandie* κατά Επιτροπής και *Société des treillis et panneaux soudés* κατά Επιτροπής (στο εξής: αποφάσεις για τα δομικά πλέγματα) — τις οποίες παραθέτει στη σκέψη 205 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως —, ενώ το Δικαστήριο έχει ανέκαθεν κρίνει ότι, όταν ερμηνεύει το ίδιο έναν κανόνα του κοινοτικού δικαίου, διαφωτίζει και αποσαφηνίζει την έννοια και το περιεχόμενο του κανόνα αυτού, όπως πρέπει ή θα έπρεπε να νοηθεί και να εφαρμοστεί από τη χρονική στιγμή της θέσεώς του σε ισχύ, πλην αν κρίνει άλλως, οπότε πρέπει να το πει στην ερμηνευτική απόφαση.
- 42 Κατά την Επιτροπή, το Πρωτοδικείο έκρινε, στη σκέψη 202 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι οι αιτιολογικές σκέψεις 169 έως 172 της αποφάσεως της Επιτροπής περιείχαν «επαρκή και πρόσφορα στοιχεία εκτιμήσεως που λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό της σοβαρότητας και της διάρκειας της παραβάσεως την οποία διέπραξε καθεμιά από τις ενεχόμενες επιχειρήσεις».
- 43 Οι σκέψεις 203 έως 207 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως παρατίθενται, κατά την Επιτροπή, ως εκ περισσού, καθ' όσον υπενθυμίζουν τις συνέπειες των αποφάσεων για τα δομικά πλέγματα. Η Επιτροπή άλλωστε φρονεί ότι η αναιρεσείουσα ερμηνεύει εσφαλμένα τις εν λόγω αποφάσεις. Με αυτές, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε, όπως και με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, ότι η απόφαση της Επιτροπής ήταν επαρκώς αιτιολογημένη, καίτοι διατύπωνε την ευχή να υπάρξει μεγαλύτερη διαφάνεια ως προς την ακολουθούμενη μέθοδο υπολογισμού. Η θέση του Πρωτοδικείου απορρέει, το πολύ, από την αρχή της χρηστής διοικήσεως, υπό την έννοια ότι οι αποδέκτες

αποφάσεων δεν είναι υποχρεωμένοι να κινούν διαδικασία ενώπιον του Πρωτοδικείου για να μάθουν όλες τις λεπτομέρειες υπολογισμού τις οποίες χρησιμοποιεί η Επιτροπή. Οι θεωρήσεις όμως αυτές δεν συνιστούν αφ' εαυτών λόγο ακυρώσεως της αποφάσεως.

- 44 Τέλος, η Επιτροπή αναφέρει ότι το ως άνω περιεχόμενο των αποφάσεων για τα δομικά πλέγματα επικυρώθηκε πρόσφατα από το Πρωτοδικείο. Κατ' αυτό, τα στοιχεία τα οποία είναι ευκαίον να γνωστοποιεί στον αποδέκτη αποφάσεως η Επιτροπή δεν πρέπει να θεωρούνται ως προσθήκη της αιτιολογίας, αλλά μόνον ως αριθμητική έκφραση των κριτηρίων που έχουν διατυπωθεί στην εν λόγω απόφαση, όταν αυτά είναι δυνατόν να προσδιοριστούν ποσοτικώς (βλ. ιδίως αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 11ης Μαρτίου 1999, T-151/94, British Steel κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. II-629, σκέψεις 627 και 628, και της 20ής Απριλίου 1999, T-305/94 έως T-307/94, T-313/94 έως T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 και T-335/94, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. II-931, σκέψεις 1180 έως 1184).
- 45 Προέχει κατ' αρχάς να εκτεθούν τα επί μέρους στάδια της συλλογιστικής την οποία ανέπτυξε το Πρωτοδικείο σε απάντηση του λόγου περί παραβάσεως της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως του υπολογισμού των προστίμων.
- 46 Το Πρωτοδικείο κατ' αρχάς υπέμνησε, στη σκέψη 195 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, την πάγια νομολογία, κατά την οποία η υποχρέωση αιτιολογήσεως μιας ατομικής αποφάσεως σκοπό έχει να επιτρέψει στον κοινοτικό δικαστή να ασκήσει τον έλεγχό του επί της νομιμότητας της αποφάσεως και να παράσχει στον ενδιαφερόμενο ικανές ενδείξεις ως προς το αν η απόφαση έχει επαρκές έρεισμα ή αν ενδεχομένως πάσχει ελάττωμα λόγω του οποίου θα μπορούσε να αμφισβητηθεί το κύρος της, το δε περιεχόμενο της υποχρεώσεως αυτής εξαρτάται από τη φύση της περί ης πρόκειται πράξεως και από το πλαίσιο εντός του οποίου εκδόθηκε (βλ., μεταξύ άλλων, πέρα από την παρατεθείσα από το Πρωτοδικείο νομολογία, απόφαση της 15ης Απριλίου 1997, C-22/94, Irish Farmers Association κ.λπ., Συλλογή 1997, σ. I-1809, σκέψη 39).

47 Ακολούθως, το Πρωτοδικείο διευκρίνισε, στη σκέψη 196 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, προκειμένου περί αποφάσεως που επιβάλλει, όπως η υπό κρίση, πρόστιμα σε πλείονες επιχειρήσεις λόγω παραβάσεως των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού, η έκταση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως πρέπει να προσδιορίζεται ιδίως με γνώμονα το γεγονός ότι η σοβαρότητα των παραβάσεων εξαρτάται από μεγάλο αριθμό στοιχείων όπως είναι τα ιδιαίτερα περιστατικά της υποθέσεως, το πλαίσιο της και ο αποτρεπτικός χαρακτήρας των προστίμων, και τούτο χωρίς να υφίσταται δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων που πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνονται υπόψη (διάταξη του Δικαστηρίου της 25ης Μαρτίου 1996, C-137/95 P, SPO κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. I-1611, σκέψη 54).

48 Συναφώς, το Πρωτοδικείο έκρινε, στη σκέψη 202 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως,

«ότι οι αιτιολογικές σκέψεις 169 έως 172 της αποφάσεως — ερμηνευόμενες υπό το πρίσμα των λεπτομερώς παρατιθεμένων στην ίδια την απόφαση πραγματικών ισχυρισμών που στρέφονται καθ' εκάστου αποδέκτη της αποφάσεως — εκθέτουν επαρκή και πρόσφορα στοιχεία εκτιμήσεως που λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό της σοβαρότητας και της διάρκειας της παραβάσεως την οποία διέπραξε καθεμιά από τις ενεχόμενες επιχειρήσεις».

49 Στις σκέψεις 203 έως 207, όμως, της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο άμβλυνε, όχι χωρίς κάποια αμφισημία, την έννοια των όσων δέχεται στη σκέψη 202.

50 Όπως προκύπτει, συγκεκριμένα, από τις σκέψεις 203 και 204 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, η απόφαση της Επιτροπής δεν μνημονεύει ποια συγκεκριμένα στοιχεία έλαβε συστηματικώς υπόψη η Επιτροπή κατά την επιμέτρηση των προστίμων, στοιχεία τα οποία ήταν ωστόσο σε θέση να κοινολογήσει και που θα διευκόλυναν τις επιχειρήσεις στην προσπάθειά τους να εκτιμήσουν αφενός μεν αν η Επιτροπή είχε υποπέσει σε σφάλματα κατά την επιμέτρηση του κάθε προστίμου, αφετέρου δε αν το ύψος κάθε προστίμου εδικαιολογείτο με γνώμονα τα εφαρμοζόμενα γενικά κριτήρια. Το Πρωτοδικείο προσέθεσε, στη σκέψη 205 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, κατά τις αποφάσεις για τα δομικά πλέγματα, είναι επιθυμητό να γνωρίζουν λεπτομερώς οι επιχειρήσεις τον τρόπο υπολογισμού του προστίμου που τους επιβάλλεται, χωρίς να είναι υποχρεωμένες προς τούτο να ασκήσουν ένδικο προσφυγή κατά της αποφάσεως της Επιτροπής.

- 51 Τέλος, στη σκέψη 207 της αναιρεσιβαλλομένης απόφασης, το Πρωτοδικείο κατέληξε ότι υπήρχε «έλλειψη, στην απόφαση, ειδικής αιτιολογήσεως του τρόπου υπολογισμού των προστίμων», η οποία όμως ήταν δικαιολογημένη εν όψει των ειδικών περιστάσεων της υποθέσεως, ήτοι ότι τα στοιχεία υπολογισμού γνωστοποιήθηκαν κατά την ένδικη διαδικασία και ότι η περιεχόμενη στις αποφάσεις για τα «δομικά πλέγματα» ερμηνεία του άρθρου 190 της Συνθήκης συνιστούσε καινοτομία.
- 52 Πριν εξετασθεί, υπό το πρίσμα των προβαλλομένων από την αναιρεσείουσα επιχειρημάτων, το βάσιμο των εκτιμήσεων του Πρωτοδικείου για το κατά πόσον η γνωστοποίηση των στοιχείων υπολογισμού κατά την ένδικη διαδικασία και ο καινοτόμος χαρακτήρας των αποφάσεων περί «δομικών πλεγμάτων» μπορεί να επηρεάσει την τήρηση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως, πρέπει να ερευνηθεί αν η τήρηση της εκ του άρθρου 190 της Συνθήκης υποχρεώσεως αιτιολογήσεως επέβαλλε στην Επιτροπή να περιλάβει στην απόφαση, πέρα από τα στοιχεία εκτιμήσεως που χρησιμοποίησε για να προσδιορίσει τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως, μια λεπτομερέστερη έκθεση του τρόπου υπολογισμού των προστίμων.
- 53 Συναφώς, τονίζεται ότι, επί προσφυγών στρεφόμενων κατ' αποφάσεων της Επιτροπής επιβαλλουσών σε επιχειρήσεις πρόστιμα λόγω παραβάσεων των κανόνων ανταγωνισμού, το Πρωτοδικείο είναι διτώς αρμόδιο.
- 54 Πρώτον, είναι αρμόδιο να ελέγχει τη νομιμότητά τους, δυνάμει του άρθρου 173 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 230 ΕΚ). Σ' αυτό το πλαίσιο, οφείλει ιδίως να ελέγχει αν έχει τηρηθεί η επιβαλλόμενη από το άρθρο 190 της Συνθήκης υποχρέωση αιτιολογήσεως, η παράβαση της οποίας καθιστά την απόφαση ακυρώσιμη.
- 55 Δεύτερον, το Πρωτοδικείο είναι αρμόδιο να εκτιμά — στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του πλήρους δικαιοδοσίας, την οποία του αναγνωρίζουν τα άρθρα 172 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 229 ΕΚ) και 17 του κανονισμού 17 — τον πρόσφορο χαρακτήρα των προστίμων. Η τελευταία αυτή εκτίμηση ενδέχεται να δικαιολογεί την προσκόμιση και συνεκτίμηση προσθέτων πληροφοριακών στοιχείων, των οποίων η αυτούσια μνεία στην απόφαση δεν απαιτείται δυνάμει της επιβαλλομένης από το άρθρο 190 της Συνθήκης υποχρεώσεως αιτιολογήσεως.

- 56 Όσον αφορά τον έλεγχο της τηρήσεως της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 15, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 17 ορίζει ότι, «κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, εκτός από τη σοβαρότητα της παραβάσεως, και η διάρκειά της».
- 57 Υπ' αυτές τις συνθήκες, εν όψει της νομολογίας που παρατίθεται στις σκέψεις 195 και 196 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ο συνιστάμενος στην υποχρέωση αιτιολογήσεως ουσιώδης τύπος τηρείται, άπαξ η Επιτροπή εκθέτει, με την απόφασή της, τα στοιχεία εκτιμήσεως τα οποία χρησιμοποίησε για να μετρήσει τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως. Ελλείπει αυτών των στοιχείων, η απόφαση πάσχει έλλειψη αιτιολογίας.
- 58 Το Πρωτοδικείο, όμως, ορθώς έκρινε, στη σκέψη 202 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η Επιτροπή είχε συμμορφωθεί προς αυτές τις επιταγές. Επιβάλλεται, όντως, η διαπίστωση — στην οποία προέβη και το Πρωτοδικείο — ότι οι αιτιολογικές σκέψεις 167 έως 172 της αποφάσεως εκθέτουν τα κριτήρια που χρησιμοποίησε η Επιτροπή για τον υπολογισμό των προστίμων. Έτσι, η αιτιολογική σκέψη 167 αφορά ειδικότερα τη διάρκεια της παραβάσεως· περιέχει επίσης, όπως και η αιτιολογική σκέψη 168, τους παράγοντες στους οποίους στηρίχθηκε η Επιτροπή για να εκτιμήσει τη σοβαρότητα της παραβάσεως και την τάξη μεγέθους των προστίμων· η αιτιολογική σκέψη 169 περιλαμβάνει τα στοιχεία τα οποία έλαβε υπόψη η Επιτροπή για να καθορίσει το πρόστιμο που θα επέβαλλε σε κάθε επιχείρηση· η αιτιολογική σκέψη 170 κατονομάζει τις επιχειρήσεις που έπρεπε να θεωρούνται ως «επί κεφαλής» της συμπράξεως και οι οποίες έφεραν ιδιαίτερη ευθύνη έναντι των λοιπών· τέλος, οι αιτιολογικές σκέψεις 171 και 172 ορίζουν ποιες συνέπειες πρέπει να έχει επί του ύψους των προστίμων η συνεργασία των διαφόρων κατασκευαστών με την Επιτροπή κατά τη διενέργεια των ελέγχων προς απόδειξη των πραγματικών περιστατικών ή κατά την απάντηση στην ανακοίνωση των αιτιάσεων.
- 59 Τη διαπίστωση της σκέψεως 202 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως δεν αναιρεί το γεγονός ότι, μεταγενεστέρως, κατά τη διάρκεια συνεντεύξεως Τύπου ή κατά την ένδικη διαδικασία, ανακοινώθηκαν ακριβέστερες πληροφορίες, όπως ο κύκλος εργασιών τον οποίον είχαν πραγματοποιήσει οι επιχειρήσεις ή τα ποσοστά μείωσεως τα οποία είχε ορίσει η Επιτροπή. Συγκεκριμένα, διευκρινίσεις παρεχόμενες από τον συντάκτη της προσβαλλομένης αποφάσεως, που συμπληρώνουν μια αιτιολογία που αφ' εαυτής είναι ήδη επαρκής, δεν επηρεάζουν την κατά κυριολεξία τήρηση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως, έστω και αν μπορούν να είναι χρήσιμες στον —

ασκούμενο από τον κοινοτικό δικαστή — έλεγχο της εσωτερικής συνοχής του σκεπτικού της απόφασης, καθ' όσον επιτρέπουν στο θεσμικό όργανο να αποσαφηνίσει τους λόγους που στήριξαν την απόφασή του.

- 60 Ασφαλώς, η Επιτροπή δεν δύναται, καταφεύγοντας αποκλειστικά και με μηχανικό τρόπο σε αριθμητικούς τύπους, να απεμπολεί την εξουσία της εκτιμήσεως. Έχει, όμως, την ευχέρεια να συνοδεύει την απόφασή της με αιτιολογία βαίνουσα πέραν των επιταγών που υπομνήσθηκαν στη σκέψη 57 της παρούσας αποφάσεως, παραθέτοντας ειδικότερα αριθμητικά στοιχεία που καθοδήγησαν, ιδίως ως προς το επιδιωκόμενο αποτρεπτικό αποτέλεσμα, την άσκηση της εξουσίας της εκτιμήσεως κατά την επιμέτρηση των προστίμων τα οποία επιβάλλει σε διάφορες επιχειρήσεις που έχουν μετάσχει, με ποικίλη ένταση, στην παράβαση.
- 61 Συγκεκριμένα, μπορεί να είναι επιθυμητό να χρησιμοποιεί η Επιτροπή την ευχέρεια αυτή για να δώσει στις επιχειρήσεις τη δυνατότητα να γνωρίσουν λεπτομερώς τον τρόπο υπολογισμού του προστίμου που τους επιβλήθηκε. Γενικότερα, αυτό μπορεί να εξυπηρετεί τη διαφάνεια της δράσεως της διοικήσεως και να διευκολύνει το έργο του Πρωτοδικείου κατά την άσκηση της αρμοδιότητάς του πλήρους δικαιοδοσίας, η οποία πρέπει να του παρέχει τη δυνατότητα να εκτιμά, πέρα από τη νομιμότητα της προσβαλλομένης αποφάσεως, και τον πρόσφορο χαρακτήρα του επιβληθέντος προστίμου. Η ευχέρεια όμως αυτή — όπως τόνισε η Επιτροπή — δεν μεταβάλλει την έκταση των επιταγών που απορρέουν από την υποχρέωση αιτιολογήσεως.
- 62 Κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο, κρίνοντας, στη σκέψη 206 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι «η Επιτροπή οφείλει, εφόσον έχει λάβει κατά σύστημα υπόψη ορισμένα βασικά στοιχεία προς καθορισμό του ύψους των προστίμων, να μνημονεύει τα στοιχεία αυτά στο σώμα της αποφάσεως», παρέβη το άρθρο 190 της Συνθήκης. Ομοίως, το Πρωτοδικείο, διαπιστώνοντας, πρώτα, στη σκέψη 202 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η απόφαση εξέθετε «επαρκή και πρόσφορα στοιχεία εκτιμήσεως που λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό της σοβαρότητας και της διάρκειας της παραβάσεως την οποία διέπραξε καθεμιά από τις ενεχόμενες επιχειρήσεις», ακολούθως δε στη σκέψη 207 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι υπήρχε «έλλειψη, στην απόφαση, ειδικής αιτιολογίας του τρόπου υπολογισμού των προστίμων», παρουσιάζει αντιφατικό σκεπτικό.

- 63 Η πλάνη περί το δίκαιο, στην οποία υπέπεσε κατ' αυτόν τον τρόπο το Πρωτοδικείο, δεν είναι ικανή να επισύρει την ακύρωση της αναιρεσιβαλλομένης απόφασης, άπαξ, εν όψει των προεκτεθέντων, το Πρωτοδικείο εγκύρως απέρριψε, παρά τις σκέψεις 203 έως 207 της αναιρεσιβαλλομένης απόφασης, τον λόγο περί παραβάσεως της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως για τον υπολογισμό των προστίμων.
- 64 Εφόσον η Επιτροπή δεν όφειλε, βάσει της υποχρεώσεώς της αιτιολογήσεως, να παραθέσει στην απόφασή της τα σχετικά με τον τρόπο υπολογισμού των προστίμων αριθμητικά στοιχεία, παρέλκει η εξέταση των διαφόρων αιτιάσεων της αναιρεσείουσας που στηρίζονται στην εσφαλμένη αυτή αφετηρία.
- 65 Κατά συνέπεια, το δεύτερο σκέλος του δευτέρου λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί του τρίτου σκέλους του δευτέρου λόγου αναιρέσεως

- 66 Με το τρίτο σκέλος του δευτέρου λόγου, η αναιρεσείουσα προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι, κατά τον έλεγχο του επιπέδου του προστίμου, δεν έλαβε υπόψη ότι η Επιτροπή επέλεξε μεταξύ νομικών οντοτήτων που ανήκαν σε διαφόρους ομίλους εταιριών, ακόμη και αν υποθεθεί ότι η Επιτροπή είχε την ευχέρεια να προβεί σε τέτοια επιλογή, πράγμα που η αναιρεσείουσα αμφισβητεί.
- 67 Η αναιρεσείουσα αναφέρει ότι η Επιτροπή, προβαίνοντας σ' αυτήν την επιλογή και απευθύνοντας την απόφαση σ' αυτήν και όχι σε κάποιαν άλλη νομική οντότητα, επέλεξε να καταλογίσει την παράβαση αποκλειστικά σ' αυτήν. Το γεγονός αυτό έπρεπε να συνεκτιμηθεί κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας και της διάρκειας της

παραβάσεως καθώς και του επιπέδου του προστίμου, σύμφωνα με τις αρχές της επεικειάς και της αναλογικότητας. Το πρόστιμο έπρεπε να επιμετρηθεί, το πολύ, σε συνάρτηση προς τη διάρκεια της παραβάσεως που ισούται προς τη διάρκεια της κατοχής της Colthor από την αναιρεσείουσα.

- 68 Από τις σκέψεις 25 έως 31 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι οι αντίθετες στον ανταγωνισμό ενέργειες της Colthor καλώς καταλογίστηκαν στην αναιρεσείουσα, δεδομένου ότι διηύθυνε — έστω και υπό διαφορετική επωνυμία — την εκμετάλλευση της εν λόγω χαρτοποιίας καθ' όλη τη διάρκεια της παραβάσεως. Κατά συνέπεια, δεν τίθεται ζήτημα κατανομής της ευθύνης της παραβάσεως μεταξύ πλειόνων εταιριών, οπότε η επιχειρηματολογία της αναιρεσείουσας είναι αλυσιτελής.
- 69 Κατά συνέπεια, το τρίτο σκέλος του δευτέρου λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.
- 70 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η αίτηση αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 71 Σύμφωνα με το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, που εφαρμόζεται στην αναιρετική διαδικασία δυνάμει του άρθρου 118, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, αν υπήρξε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ζήτησε την καταδίκη της αναιρεσείουσας στα δικαστικά έξοδα, η δε τελευταία ηττήθηκε καθ' όλους τους λόγους αναιρέσεως, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως.**

- 2) Καταδικάζει την SCA Holding Ltd στα δικαστικά έξοδα.**

La Pergola

Wathelet

Edward

Jann

Sevón

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 16 Νοεμβρίου 2000.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος του πέμπτου τμήματος

R. Grass

A. La Pergola